

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 10 (Mart/March 2023), s. 426-444.

Geliş Tarihi-Received: 25.02.2023

Kabul Tarihi-Accepted: 20.03.2023

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1256280

Dönemin Edebiyatına Sabri Esat Siyavuşgil'in Mektupları Üzerinden Bakış

A Look at the Literature of the Period Through the Letters of Sabri Esat Siyavuşgil

Büşra SÜRĞİT*

Öz

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli adlarından biri olan Sabri Esat Siyavuşgil, (1907-1968) şair, yazar, eleştirmen, akademisyen ve çevirmen kimlikleriyle tanınmaktadır. Sanat hayatına şiirle başlamıştır. 1928 yılında dostlarıyla birlikte *Yedi Meşale* adlı kitabı yayımlayan sanatçı, aynı yıl *Meşale* dergisinin çıkarılmasına katkıda bulunmuştur. Yedi Meşale edebî topluluğunun en özgün şairi olarak anılan Siyavuşgil, yükseköğrenim görmek amacıyla Fransa'da bulunduğu süre boyunca başta Yedi Meşale edebî topluluğu mensupları olmak üzere, edebiyatçı dostlarıyla sık sık mektuplaşmıştır.

Siyavuşgil'in şair ve yazar dostlarına yazdığı mektupların yirmi altısı yayımlanmıştır. Bahsi geçen mektuplar, şairin yurt dışındayken Türk edebiyatıyla olan irtibatını devam ettirmek için yoğun çaba harcadığını, edebiyat dünyasındaki gelişmeleri ilgiyle takip ettiğini göstermektedir. Bu mektuplar, 1920'li ve 1930'lu yılların kültür, sanat ve edebiyat dünyasına ışık tutan oldukça kıymetli ipuçları sunması bakımından dikkate değerdir. Siyavuşgil'in döneminin şair ve yazarlarıyla ilgili eleştirileri, Yedi Meşale edebî topluluğu ve *Meşale* dergisiyle ilgili kanaatleri, edebî tartışmalara yönelik görüşleri ile okuduğu dergi ve kitaplarla ilgili düşünceleri bu metinlere geniş ölçüde yansımaktadır. Bütün bu veriler, dönemin edebî ortamına nüfuz etmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu araştırma, Siyavuşgil'in döneminin edebî hayatını nasıl gördüğünü ve özel mektuplarına nasıl yansıttığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Giriş bölümünde, Sabri Esat Siyavuşgil'in Türk kültürü ve edebiyatındaki konumu belirlenmiştir. Esas bölümde ise sanatçının Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına ilişkin görüşleri alt başlıklar hâlinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sabri Esat Siyavuşgil, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı, Yedi Meşale edebî topluluğu, mektup, şiir.

Abstract

Sabri Esat Siyavuşgil, (1907-1968), one of the important names of Turkish literature in the Republican period, is known as a poet, writer, critic, academician and translator. He started his artistic life with poetry. The artist, who published the book *Yedi Meşale* with his friends in 1928, contributed to the publication of the *Meşale* magazine in the same year. Siyavuşgil, who is known as the most original poet of the Yedi Meşale literary community, frequently corresponded with his literary friends, especially the members of the Yedi Meşale literary community, during his stay in France to pursue higher education.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, e-posta: busra.surgit@iuc.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1182-4411.

Twenty-six of Siyavuşgil's letters to his poet and writer friends were published. The aforementioned letters show that the poet made great efforts to maintain his contact with Turkish literature while he was abroad, and that he followed the developments in the world of literature with interest. These letters are remarkable in that they offer valuable clues that illuminate the culture, art and literature world of the 1920s and 1930s. Siyavuşgil's criticisms about the poets and writers of his period, his opinions about the Yedi Meşale literary community and Meşale magazine, his views on literary debates, his thoughts on the magazines and books he read, and his evaluations on various poems are widely reflected in these texts. All these data make it easier to penetrate the literary environment of the period. This research aimed to determine how Siyavuşgil saw the literary and cultural life of his period and reflected it in his private letters. In the introduction, the position of Sabri Esat Siyavuşgil in Turkish culture and literature is determined. In the main section, the artist's views on the Turkish literature of the Republican period were evaluated as subheadings.

Keywords: Sabri Esat Siyavuşgil, Turkish literature of the Republican period, Yedi Meşale literary group, letter, poetry.

Giriş: Sabri Esat Siyavuşgil'in Türk Kültür ve Edebiyatındaki Yeri

Sabri Esat Siyavuşgil, şair, eleştirmen, psikoloji-pedagoji profesörü, günlük fıkra yazarı ve çevirmen kimlikleriyle bilinmektedir (Çalmaz, 2013, s. 62). “Çok yönlü ve renkli şahsiyeti ile nevi şahsına münhasır bir ilim ve fikir adamı[dır]” (Arkun, 1968, s. 3). Sanatçı ve akademisyen kimliklerini çalışmalarında birleştirebilmiş bir isimdir (Savaş, 2022, s. 695). Orhan F. Köprülü'nün deyişiyle, “eşine az rastlanır cidden çok geniş kültürlü bir insan[dır]” (Köprülü, 1968, s. 150).

Siyavuşgil, dostlarıyla birlikte *Yedi Meşale* adıyla çıkardığı ortak kitapta, “Kukla Oyunu” bölümü altında 11 şiirini yayımlamıştır. On beş günde bir çıkan ve 1 Temmuz-15 Ekim 1928 tarihleri arasında toplam sekiz sayı yayımlanan *Meşale* dergisinde ise 14 şiirini okurlarıyla paylaşmıştır (*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2010, s. 922). “Yedi Meşale topluluğunun orijinal şairi” olarak kabul edilen Siyavuşgil, *Meşale* dergisinin kapanması üzerine edebî ürünlerini *Muhit* (1930-1933) ve *Varlık* (1933-1936) dergilerinde yayımlamıştır (Tuncer, 1998, s. 62). 1933 yılında çeşitli dergilerde neşrettiği şiirlerden kırk dördünü seçerek *Odalar ve Sofalar* adıyla yayımlamıştır (Yazar, 1940, s. 24). Bu, sanatçının tek şiir kitabıdır.

Olcay Öner toy, Sabri Esat Siyavuşgil'i, *Yedi Meşale* kitabının önsözünde belirtilen ilke ve görüşlere en çok bağlı kalan sanatçı olarak değerlendirmektedir. Şiirlerinin temalarını doğa, eşya, insan ve insanın doğa ve eşya ile ilişkisi oluşturmaktadır. Siyavuşgil, Türkçeyi iyi kullanması, kelime seçimine özen göstermesi ve söyleyişi yönünden Yedi Meşaleciler içinde en fazla ilgi toplayan şair olmuştur (Öner toy, 1993, s. 43). Fransız şiirini çok iyi bilen Siyavuşgil, Fransız edebiyatının yeni şairleri üzerinde yoğunlaşarak edebiyatımızda “hayal” yanı güçlü olan şiirler yazmıştır (Türk, 2018). Önemli gibi görünen konuları şiire sokmuştur. Vezin ve kafiyeden ayrılmayan şair, şiirimizde işlenmemiş nazım şekillerini geniş ölçüde kullanmıştır (Tuncer, 1998, s. 63). Behçet Necatigil'in ifadesiyle, “Ekspresyonist bir ressam tutumuyla eşya ve görünüm tasvirlerinde yeni, canlı şiirler” yazmıştır (Necatigil, 2007, s. 385). Yaşar Nabi Nayır, “Yedi Meşale hareketinin en gözde şairi” diye nitelediği Siyavuşgil'in ortaya koyduğu şiirlerin, Yedi Meşale topluluğuna mensup diğer şairlerin şiirlerinden hangi yönden ayrıldığını şu cümlelerle ortaya koymuştur:

“Başarısının sebebi edebiyatımıza alışılmamış bir ses getirmesi, şiirinin herkesten fazla kişilik taşımasıydı. Bu kişilik, Ahmet Hâşim sembolizminin tersine, şiirde müzikten çok renge önem vermesi, birkaç mısra içinde hızlı fırçalarla işlenmiş hissini veren eskizler çizmesiydi. Kulaktan çok göze hitap eden bir şeyler vardı onun şiirinde. Ama göze söz ya da harflerinin alışılmadık biçimlerde sıralanışı gibi saçmalıklarla değil, kısa çizgilerle

verdiği resimlerle hitap ediyordu. Bir başka özelliği de şiirlerinin, bıyık altından gülümsemeyi andıran ince nüktelerle dolup taşmasıydı." (Nayır, 1968, s. 3).

Topluluğun bir diğer mensubu olan Ziya Osman Saba, *Varlık* dergisinde yayımlanan ve "Odalar ve Sofalar" başlığını taşıyan yazısında, "Şairin ne mükemmel ve yeni bir duyuruş tarzı var!" diyerek Siyavuşgil'in üslubuna duyduğu hayranlığı açığa vurmuştur (Saba, 2015, s. 26). Cemal Süreya, Sabri Esat'ı, "grubun en özgün şairi" olarak kabul etmiştir. Şiirinde görülen konu genişliğinin, günün ortamı içinde azımsanmayacak bir yenilik olduğuna işaret etmiştir. Fakat o, sanatçının şiirinin hak ettiği değeri görmemesinden rahatsızlık duymuştur. Yine de umudunu korumuştur: "Sanırım, ilerde bazı inceliklerinin farkına varanlar çoğalacak, hiç değilse şimdikine göre çok daha önemsenecektir." ([Seber], 2012, s. 124).

Mehmet Kaplan, Siyavuşgil'i, her beytinde ayrı bir mecaz kullanan Divan şairlerine benzetmiştir. Divan şairlerinin mazmunlarının basmakalıp olmasına karşın sanatçının benzetmelerinin "daima yeni, orijinal ve hayret verici olduğunu" kaydetmiştir (Kaplan, 2009, s. 59). Mehmet Kaplan ile aynı noktada duran Dinçer Apaydın, Siyavuşgil'in dönemindeki şairlerden daha farklı imajlar kullandığının altını çizmiştir. Apaydın'ın perspektifine göre bu farklılık, şairin şiir dilinde orijinalliyi gözettiğini göstermekle birlikte özellikle erken Cumhuriyet döneminin bazı şairlerinde görülen belirli bir temayı takip etme gayretinden uzaktır. Onun şiir dilinin öne çıkan özelliği, çeşitli kavramlar ve durumların değil, bunların şair-özne oluşturduğu izlenimlerin işlenmesidir (Apaydın, 2021, s. 1019).

Sabri Esat Siyavuşgil, on yıl kadar süren şiir yolculuğunu 1937'de sonlandırmıştır. Behçet Necatigil'in deyişiyle, "şiire ancak on yıl sadık kaldıktan sonra şairliğini ansızın küçümser gibi, birden el çekmiş[tir] şiir dallarından." (Necatigil, 1968, s. 4). Siyavuşgil, psikoloji profesörü olarak kendisini bilimsel çalışmalara vermiştir (Enginün, 2009, s. 68). Psikolojinin Türkiye'de bilimsel bir disiplin olarak gelişimine katkılarda bulunmuştur (Arkun, 1968, s. 2).

Esasen sanatçı, Yaşar Nabi Nayır'a Fransa'dan gönderdiği 27 Mart 1930 tarihli mektubunda, şiiri bırakacağını sinyallerini vermiştir. Memlekete dönüşte hayata geçirmek üzere bir felsefe kütüphanesi tesis etme; yabancı ülkelerde öğrenim görmüş Türk gençlerini bir araya getirip onlara belli başlı felsefe eserlerini tercüme ettirme gibi projeler tasarladığını dile getirmiştir. Ardından şu ifadeleri kullanmıştır: "Görüyorsun ya. Bundan sonra hayatımda belki şiir pek az bir yer alabilecek." (Siyavuşgil, 1978, s. 320).

1954-1960 yılları arasında dönemin önde gelen şair ve yazarlarıyla söyleşiler gerçekleştiren, daha sonra bunları *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?* adıyla kitaplaştıran Mustafa Baydar'ın görüştüğü şahsiyetler arasında Sabri Esat Siyavuşgil de vardır. 1955 yılında gerçekleşen söyleşi sırasında Baydar, Siyavuşgil'e, şiiri neden bıraktığını sormuştur. Siyavuşgil, bu soruyu yanıtlarken uzun bir süre bilim ile sanat arasında bocaladığını aktarmıştır. Bilimin nedensellik ilkesine dayandığını, buna karşılık şiir sanatında duyguların ve serbest çağrışımların egemen olduğunu vurgulayan Siyavuşgil, bu karşıtlığın kendisini bilim ile sanat arasında bir tercihte bulunmaya zorladığını ifade etmiştir (Baydar, 2015, s. 262-263).

Siyavuşgil, 1940'lı yıllardan itibaren sıklıkla "Biz şairlikten istifa edeli yıllar oldu" ifadesini kullanmıştır. Bununla beraber yakın çevresinde bulunan isimlerden biri olan Zahir Güvemli, onun hiçbir zaman şairlikten istifa etmediğini düşünmüştür. Güvemli'ye göre Siyavuşgil, şiirlerini bazen nesir hâlinde, bazen yabancı şairlerin şiirlerini çevirerek vermiştir. Diğer bir söyleyişle, şair, araçlarla da olsa yaratıcılığını devam ettirmiştir

(Güvemli, 1968, s. 5). Çevirileri ve denemeleriyle edebiyatla olan bağlantısını sürdürmüştür (Enginün, 2009, s. 68).

Zeynep Songür, “Sabri Esat Siyavuşgil’in Tiyatro İle İlgili Nesirleri” başlıklı yüksek lisans tezinde, Sabri Esat’ın mesleği itibarıyla psikoloji profesörü, hisleri itibarıyla edebiyatçı, tenkitçi, estetikçi olduğunu bildirmiştir. Araştırmacıya göre şairin hayatını bu iki koldan çalışmalar kuşatmış, zaman zaman edebiyatçı-sanatçı yönü, psikolog yönüne galip gelmiştir (Songür, 1998, s. II).

Sabri Esat Siyavuşgil, *Tan, Ullus, Yeni Sabah ve Haber* gazetelerinde yayımlanan makalelerinde, psikoloji, pedagoji, kültür ve sanatın güncel sorunlarını irdelemiştir (Saçan, 2010, s. 8.). Siyavuşgil, çok yönlü şahsiyetinin içine tiyatro eleştirmenliğini de sığdırmıştır. Gazete ve dergilerde yayımladığı fıkra ve makalelerin konu bakımından tasnifi yapıldığında, tiyatro meseleleri ve eleştirileri ile ilgili yazıların ağırlığı teşkil ettiği görülmüştür (Songür, 1988, s. XI). Yaşamı boyunca geleneksel Türk tiyatrosuna büyük bir ilgi duyan (Siyavuşgil, 1978, s. 318-319; Kudret ve İnci, 1995, s. 201; Enginün, 2009, s. 69) Sabri Esat Siyavuşgil, Karagöz sanatına yeni bir bakış açısıyla eğilmiştir (Acaroğlu, 1978, s. 21). Karagöz üzerine yaptığı psikososyolojik inceleme, bugün de değerini koruyan, henüz aşılmamış, tahlili bir eserdir (Enginün, 2009, s. 68). Mehmet Kaplan’ın da belirttiği gibi Siyavuşgil, bu çalışmasında, Karagöz’e ilişkin vesikalara dayanarak bu halk sanatının toplum hayatı ile olan ilişkisini araştırmıştır. Bu kitap, psikoloji ve sosyoloji ile birleşen bir folklor biliminin kültürümüz için ne büyük sonuçlar vereceğini göstermesi bakımından dikkate değerdir (Kaplan, 2018, s. 216-217).

Çeviri konusunda önemli çalışmalara imza atan Siyavuşgil, 1942 yılında Edmond Rostand’dan manzum olarak dilimize çevirdiği *Cyrano de Bergerac* ile büyük bir şöhret kazanmıştır (Köprülü, 1968, s. 149). Zeynep Songür’ün değerlendirmesine göre Siyavuşgil’in çevirmenlikte, özellikle manzum çevirmenlikte kazandığı başarı kimseye nasip olmamıştır. Bunda, sanatçının, Fransızca kadar Türkçeyi de çok iyi bilmesi ve kullanması önemli bir etkidir. “Tam bir styliste” olan Siyavuşgil, üslubundaki temizlik ve itina bütünü çevirilerinde, hatta bütün eserlerinde göstermiştir (Songür, 1988, s. VIII).

Sabri Esat Siyavuşgil, “bir milletin en önemli kültür hazinesi” (Saçan, 2010, s. 22) olarak nitelendirdiği dili koruma ve geliştirme konusunda bilinçli bir tutum benimsemiştir. Konferanslarında ve makalelerinde, Türkçeyi korumanın ve zenginleştirmenin önemini anlatmıştır. Türkçenin son yıllarda sadeleştirme cereyanına tâbi tutulduğunu hatırlatan yazar, doğal seyri içinde kendi kendine sadeleşen dile müdahale etmenin doğru olmadığını dile getirmiştir. Kelime tasfiyeciliğinin Türkçeyi fakirleştirdiğini vurgulamıştır (Saçan, 2010, s. 22-23). Türk dili bilgini Faruk Kadri Timurtaş, Sabri Esat’ın dile yaklaşım biçimini takdirle karşılamıştır. Timurtaş’ın ifade ettiğine göre sanatçı, “Dil konusunda en doğru yoldan gitmiş, uydurmacılığa asla sapmamıştır. Arı dil denen ve Türkçeyle ilgisi olmayan, bir zümrenin kullandığı garip dile iltifat etmemiş; bizim olan, Türk halkının malı canlı, zevkli, mükemmel Türkçeyi benimsemiş ve onu çok güzel kullanmıştır.” (Timurtaş, 1968, s. 13).

1. Fransa’da Bir Şair

Sabri Esat Siyavuşgil, felsefe ve psikoloji tahsili görmek amacıyla Fransa’da bulunduğu süre boyunca başta Yedi Meşale edebî topluluğu mensupları olmak üzere, edebiyatçı dostlarına uzun mektuplar yazmayı itiyat etmiştir. Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir Kocatürk, Kenan Hulusi Koray, Sabahattin Ali, Suut Kemal Yetkin, Sabahattin Eyuboğlu ve Baki Süha Edipoğlu şairin mektup gönderdiği isimlerin bazılarıdır. Sanatçı, bu mektuplarda, dostlarının hatırlarını sormuş, onların edebî çalışmalarının gidişatı hakkında bilgi edinmeye çalışmıştır. Ayrıca aynı vefa

ve ilgiyi, onlardan görmeyi ummuştur. Çünkü Siyavuşgil, yakın çevresinden aldığı mektuplara büyük bir önem atfetmiş, onları “memleketten gelen yegâne sesler” olarak nitelendirmiştir. Bu bakımdan sanatçının “Eğer onlar da olmasa büsbütün benliğimle muvasalamı kaybedeceğim.” (Nayır, 2018, s. 100) şeklindeki cümlesi oldukça çarpıcıdır.

Yaşar Nabi Nayır, 1972 yılında yayımladığı *Dost Mektuplar* adlı kitabına, Sabri Esat Siyavuşgil'den aldığı mektupların on beşini dâhil etmiştir. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*'nin 1974 yılında yayımlanan Mektup Özel Sayısı'nda, Siyavuşgil'in Nayır'a gönderdiği yedi mektup daha gün yüzüne çıkarılmıştır. Bahsi geçen sayıda, Siyavuşgil'in, yazar, şair, eleştirmen ve akademisyen Suut Kemal Yetkin'e yazdığı iki mektup da yer almıştır. Sanatçının Cevdet Kudret'e gönderdiği 20.3.1968 tarihli mektup, 1995 yılında *Cevdet Kudret'e Mektuplar*'da yayımlanmıştır. Bunlara ilaveten, Siyavuşgil'in, yazar ve şair Sabahattin Ali'ye gönderdiği 26.1.1929 tarihli mektup, 2008 yılında *Hep Genç Kalacağım* adlı eser vasıtasıyla okurlarla buluşmuştur. Dolayısıyla şu anda elimizde, Siyavuşgil'in şair ve yazar dostlarına yazdığı yirmi altı mektup mevcuttur. Mektupların beşi 1928, on biri 1929, altısı 1930, biri 1932, ikisi 1943, biri 1968 yılına aittir. Bunların yirmi ikisi Fransa'dan, üçü İstanbul'dan, biri Ankara'dan postalanmıştır. Siyavuşgil'in dostlarından aldığı mektupların akıbeti ise meçhuldür.

Siyavuşgil'in dostlarına yazdığı mektuplar, 1920'li ve 1930'lu yılların edebî ve kültürel ortamını aydınlatacak oldukça değerli bilgiler içermektedir. Siyavuşgil'in döneminin şair ve yazarlarıyla ilgili eleştiri ve değerlendirmeleri, Yedi Meşale edebî topluluğu ve *Meşale* dergisiyle ilgili kanaatleri, dikkat çekici edebî tartışmalara yönelik görüşleri ile okuduğu dergi ve kitaplarla ilgili düşünceleri bu metinlere geniş ölçüde yansımaktadır. Bütün bu değerlendirmeler, dönemin edebî ortamına nüfuz edilmesine imkân tanımaktadır. Bu bakımdan, Siyavuşgil'in mektuplarına eğilmenin isabetli olacağı açıktır. Bu düşünceden hareketle, bu çalışmada, Siyavuşgil'in döneminin edebiyatını nasıl gördüğü ve özel mektuplarına nasıl yansıttığı irdelenecektir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, Sabri Esat Siyavuşgil'in yayımlanmış mektuplarının önemli bir bölümü, Fransa'dan Yaşar Nabi Nayır'a gönderilmiştir. Bu da çalışma boyunca Nayır'ın aldığı mektuplara daha sık gönderme yapılacağı anlamına gelmektedir. Yaşar Nabi Nayır'ın *Varlık* dergisinde yayımlanan “Varan Beş” başlıklı yazısından anlaşıldığına göre Nayır ile Siyavuşgil arasındaki dostluk, 1927 yılında başlamıştır. Ara vermeden Siyavuşgil'in vefatına kadar sürmüştür (Nayır, 1968, s. 3). İki şair, birbirlerinden uzak oldukları zaman dilimlerinde yazışarak bu dostluğu sürdürmüştür. Hukuk Fakültesi'nde son sınıf öğrencisiyken Avrupa'da yükseköğrenim görececek gençlerin belirlenmesi için yapılan sınavı kazanarak Fransa'ya gönderilen (Çalmaz, 2013, s. 67) Siyavuşgil, bahsi geçen mektuplarda, oldukça sıcak ve samimi bir üslup kullanmıştır. Gerek özel yaşantısı gerek edebiyat anlayışına dair oldukça detaylı değerlendirmeler yapmıştır. Hayallerini, tereddütlerini, kararlılıklarını, kızgınlıklarını ve sevinçlerini dostuyla paylaşmıştır. Nitekim Nayır, Siyavuşgil'den aldığı mektuplardan, “Fransa'da öğrenimi devam ettiği sürece bana yazmış olduğu bir kucak mektup hâlâ durur dosyalarımda. Hayat, coşkunkluk, umut ve espri dolu mektuplar.” (Nayır, 1968, s. 3) cümleleriyle söz etmiştir.

Siyavuşgil, bu metinlerde, “kardeşim Yaşar”, “azizim Yaşar”, “Yaşarcığım”, “küçük bey”, “kuzum” ve “şekerim” diye hitap ettiği Nayır'a, Dijon'daki yaşamı hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Dijon, küçük fakat temiz ve şirin bir şehirdir. Üniversitesi, tiyatrosu ve operasıyla dikkat çekmektedir. Şair, Carnot Lisesi'nde yatılı öğrenci olarak öğrenim görmektedir. Fakülteye başlamadan önce bu okulda hazırlık dersleri almaktadır. Bütün zamanını Fransızcasını ilerletmekle, felsefe çalışmakla geçirmektedir. Okulun idari programı gereğince sabah altıda kalkmakta, akşam dokuzda yatmaktadır. Bu düzeni manastır hayatına benzeten şair, İstanbul'daki uçarılıklarının

kefaretini ödediğini düşünmektedir. Bununla beraber hâlimden hoşnuttur. “Bu sıhhi, temiz ve asude hayatı” çoktan beri özlemiştir (Nayır, 2018, s. 103). Şair, boş zamanlarını sinema, tiyatro ve operaya giderek değerlendirmektedir.

Sabri Esat Siyavuşgil, yurt dışında yaşamasına rağmen Türk edebiyatını mümkün mertebe düzenli bir şekilde takip etmeye çalışmaktadır. Annesi Neviye Yekta Hanım ile Yaşar Nabi Nayır, bu hususta Siyavuşgil’e yardımcı olmaktadır. Edebî dergileri, gazeteleri ve yeni çıkan şiir kitaplarını posta aracılığıyla kendisine ulaştırmaktadır. Siyavuşgil, özellikle Yaşar Nabi Nayır’ın mektuplarını dört gözle beklemektedir. Çünkü Türk edebiyatına dair gelişmelerden Nayır’ın mektupları aracılığıyla haberdar olmaktadır. Bu sayede, Yedi Meşale topluluğuna mensup dostlarının edebî faaliyetleri, edebî çevrelerde yankı uyandıran tartışmalar ve yeni eserler hakkında fikir edinebilmektedir. “Şiir ne âlemde? Arkadaşlar ne yapıyorlar? Kuzum, bana mufassalca bir mektup yaz da bileyim.” (Siyavuşgil, 1978, s. 323) ve “Bana daima edebî dedikodulardan bahset.” (Nayır, 2018, s. 107) şeklindeki ifadeleri, sanatçının yurt dışında iken Türk edebiyatıyla yoğun bir şekilde alakadar olmaya devam ettiğini göstermektedir. Öyle ki şair, mektuplarına karşılık alamadığı zaman edebiyat dünyasında olup bitenlerden bihaber kaldığını düşünüp dertlenmektedir (Siyavuşgil, 1978, s. 317). Bu gibi durumlarda, Nayır’a sitem etmektedir. Bir mektubunda, “Bu uzun sükût artık kâfi!” (Nayır, 2018, s. 133) diyen şair, mektuplarına hemen cevap almak istediğini not düşmektedir. Nayır’dan kendisini, gurbette bir mektuba hasret olan arkadaşının yerine koymasını, onu anlamaya çalışmasını rica etmektedir.

2. Sabri Esat Siyavuşgil’in Yedi Meşale Edebî Topluluğu ve Meşale Dergisine İlişkin Eleştiri ve Değerlendirmeleri

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ilk edebî topluluğu olma özelliğini taşıyan Yedi Meşale topluluğu, *Servet-i Fünûn* dergisinin yönetim bürosunda birbirleriyle tanışan altı şair ve bir öykü yazarının bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Bunlar, Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Muammer Lütfi Bahşi, Vasfi Mahir Kocatürk, Ziya Osman Saba, Cevdet Kudret ve Kenan Hulusi Koray’dır. Bu topluluk, kendisini, adını aldığı *Yedi Meşale* başlıklı kitapla tanıtmıştır (Önertoy, 1993, s. 37). 1928 yılının Nisan ayında yayımlanan *Yedi Meşale*, dönemin ünlü ediplerinden büyük bir ilgi görmüştür (Ulutürk, 2011, s. 44). Ahmet Hâşim, Faruk Nafiz Çamlıbel, Hakkı Süha Gezgin, Kâzım Nami Duru, Mehmet Nurettin Artam ve Abdullah Cevdet gibi isimler, çeşitli gazetelerde, bu kitap üzerine olumlu ve teşvik edici yönde yazılar yayımlamıştır (Emiroğlu, 2011, s. 130).

Yedi Meşale kitabı etrafında bir araya gelen gençler, kitabın başında yer alan ve sanat görüşlerini yansıtan “Mukaddime”de, Türk edebiyatının içinde bulunduğu durumu, kendi bakış açılarıyla değerlendirdikten sonra sanat anlayışlarını “canlılık, samimiyet ve daima yenilik” kavramları çevresinde toplamışlardır (Gariper, 2013, s. 46). Sanat tutkunu bu yedi sanatçı, sanat ve edebiyatta taklitten uzaklaşmak, canlı, samimi ve yeni olmak, konuları genişletmek ve realizmi aşmak amaçlarına hizmet etmek istemişlerdir. Şiirin hececi şairlerin elinde tıkanıp inmişler, Türk şiirinin ufkunu genişletmeyi amaçlamışlardır (Tuncer, 2007, s. 365). *Yedi Meşale*’nin edebiyat dünyasında ilgi uyandırması ve takdirle karşılanması üzerine Yusuf Ziya Ortaç, Sabri Esat Siyavuşgil vasıtasıyla gençlere, edebî bir dergide toplanmaları teklifinde bulunmuştur. Şiirde yenilik vücuda getirmek düşüncesiyle yola çıkan sanatçılar, bu teklife sıcak bakmıştır (Gariper, 2003, s. 35). Böylece bu topluluk, aynı yıl *Meşale* dergisinde bir araya gelmiştir. 1 Temmuz 1928-15 Ekim 1928 tarihleri arasında on beş günde bir, on altı sayfa hâlinde sekiz sayı çıkan derginin sahibi ve sorumlu müdürü Yusuf Ziya Ortaç’tır. Bu sayılarda Muammer Lütfi Bahşi’nin şiirleri görülmemiştir (Tuncer, 2007, s. 364). Şair, hem Cevdet Kudret’le

aralarında baş gösteren geçimsizlik hem de “eski edebiyata taraftarlığıyla” topluluk mensuplarına karşı koyması sebebiyle dışarıda bırakılmıştır (Gariper, 2003, s. 35).

Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır'a yolladığı mektuplarda, Yedi Meşale edebî topluluğu ile *Meşale* dergisine ilişkin fikirlerine geniş yer ayırmaktadır. Siyavuşgil'in ifadelerinden, Yedi Meşale edebî topluluğunun zaman zaman bazı olumsuz eleştirilere maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Topluluğun bazı mensupları, haksızlığa uğradıkları düşüncesinden hareketle, bu eleştirilere sert bir üslupla karşılık vermektedir. Kısa bir süre önce Vasfi Mahir Kocatürk, bir sohbet sırasında topluluğun faaliyetlerini tenkit eden Ali Canip Yöntem'e verip vermiştir. Bu hadiseyi Nayır'dan öğrenen Siyavuşgil, gerek Ali Canip'in muhalefet etme biçiminden gerekse Vasfi Mahir'in tavrından hiç hoşlanmamıştır.

Sabri Esat Siyavuşgil, bu meseleyi objektif bir bakışla ele almaya gayret etmektedir. Şairin perspektifine göre Ali Canip Yöntem, Meşalecileri yanlış anlamıştır. Yöntem'in Yedi Meşale edebiyatının prensiplerini yeterince idrak etmediği açıktır. Bununla beraber Sabri Esat, bu tarz eleştirilerin serinkanlı bir şekilde karşılanmasından yana tavır takınmaktadır. Bu nedenle, Vasfi Mahir'in Ali Canip'e verdiği cevabı tasvip etmemektedir. Şair, “manasız ve sakat hücumlar” diye nitelendirdiği bu tür tutum ve davranışların Meşalecilere zarar verdiğine inanmaktadır (Nayır, 2018, s. 101). Sabri Esat Siyavuşgil, bu noktada, Yedi Meşalecilerin öz eleştirisini de yapmaktadır. O, bu tür yanlış anlamaların doğmasında, Meşalecilerin, edebî anlayışlarını bir türlü açık ve anlaşılır bir şekilde izah etmemelerinin, bunun yerine eserler aracılığıyla göstermek istemelerinin de payı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle, şair, topluluk mensuplarının, sanat anlayışlarını netleştirmemelerini ciddi bir problem olarak algılamaktadır.

Sabri Esat'ın, Yedi Meşale edebî topluluğuna muhalefet eden edebiyatçılardan “herifler” diye söz etmesi ilgi çekicidir. Şairin yaklaşımına göre bu kişiler, Yedi Meşalecilerden yılmışlardır. Çünkü Yedi Meşaleciler, edebiyat âleminde çok güçlü ve sarsıcı bir biçimde girmişlerdir. Yedi Meşalecilerin başarılarını kıskanan şair ve yazarlar, önce topluluk mensuplarına güler yüz göstermişler, sonradan onlara hücum etmişlerdir. Sabri Esat bu süreci şöyle ifadelendirmektedir: “Yusuf Ziya'nın bizleri çağırması, Meşale'nin tesisi, hücumlar vesaire bu faraziyemin doğruluğunu ispat eder.” (Nayır, 2018, s. 104).

Roman ve öykülerini gazetelerde tefrika eden Selami İzzet Sedes de Meşalecileri eleştirenler arasında yer almaktadır. Sabri Esat, Meşaleciler olarak Sedes'le tartışmaya hazır olduklarını ifade etmektedir. Böylesi bir atmosferde, eserleri, onlara şair ve sanatkâr sıfatını verecektir. Sabri Esat'ın bu hususta, kendisine ve topluluğun diğer mensuplarına duyduğu güven, tamdır. Diğer taraftan, Selami İzzet'in ciltlerce yazdığı öykü ve romanlar için iftiharla “benim” diyebilmesi güç görünmektedir. Sabri Esat'ın ifadesine göre Sedes, başka edebiyatçıları hor görmeyi bırakıp kendi eserlerinin niteliğine yoğunlaşmalıdır: “Hani ya insanın tenceresi bu kadar kara olursa başkasına ne hakla “tenceren kara” diyebilir şaşarım.” (Nayır, 2018, s. 101).

Sabri Esat, Fransa'da yaşamasına rağmen Meşalecilere yöneltilen olumsuz eleştirileri bütün varlığıyla hissetmektedir. Şairin bu konuyla ilgili bir tanıklığı da vardır. Buna göre sanatçının öğrenim gördüğü fakülteye, İstanbul Lisesi'nden mezun bir genç kaydolmuştur. Bu genç, Sabri Esat'a, hangi liseden mezun olduğunu sormuştur. Şairin İstiklal Lisesi'ni bitirdiğini öğrenince, alaycı bir dille kendi okulunda sınıfta kalan öğrencilerin bu liseye gittiğini bildirmiştir. Aynı genç, Yedi Meşalecilerden bahsedildiği zaman yine küçümseyici bir edayla, “Canım şu Meşaleciler mi? Onları biliriz. Bir tane de bizim mektepte vardı-Cevdet olacak- edebiyat hocamız boyuna alay eder dururdu.” cümlelerini sarf etmiştir. Bu sözlere çok gücenen Sabri Esat, Yaşar Nabi'ye, “Görüyor

musun çelebim, kimler tarafından ve nasıl tenkit ediliyoruz?" (Siyavuşgil, 1978, s. 322) diye serzenişte bulunmaktadır. Sanatçının tespitine göre Meşalecileri kıskananlar, şairlerin manzumelerine taarruz edemezlerse onların okullarına, elbiselerine, ayakkabılarına, hatta tıraşlarına söz söylemektedir. Bu yolla topluluğu itibarsızlaştırmaya çalışmaktadır.

1 Kasım 1928 tarihinde kabul edilen 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun", 3 Kasım 1928 günü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Alfabe değişikliği, süreli yayınların basımını ve okunmasını güçleştirmiştir (Polat, 2004, s. 360). Ülkenin en tanınmış sanatçıları bünyesinde barındıran *Meşale* dergisi de Latin alfabesini kullanma zorunluluğu dönemine denk gelmesinden ötürü sekizinci sayısından sonra kapanmıştır (Türk, 2017, s. 11). Sabri Esat, *Meşale*'nin yayımına son vermesinden üzüntü duymuştur. Bununla beraber bir hususta ferahlamıştır: Sanatçı, derginin kuruluş aşamasında imzaladığı mukavele sebebiyle kanun nezdinde sorumlu olduğunu hissetmiştir. Dergiye şiir göndermemesi durumunda, *Meşale*'nin sahibi ve mesul müdürü Yusuf Ziya Ortaç'ın kendisinden maddi tazminat talebinde bulunmasından endişe etmiştir. Esasen Siyavuşgil, Ortaç'ın, kendisinden herhangi bir para talebinde bulunmasının hukuken mümkün olmadığını düşünmektedir. Çünkü alacak verecek davalarında, alacaklının, borçlunun ikametgâhında bulunan mahkemeye başvurması icap etmektedir. Hukuk Fakültesi'nde son sınıfa kadar öğrenim görmüş olması nedeniyle kanunlara son derece vakıf olan genç şair, "Yusuf Ziya Bey benden tazminat almak isteseydi bile Dijon mahkeme-i asliyesine müracaat etmesi, bir avukat tutması lazımdı." (Nayır, 2018, s. 105) görüşünü ortaya koymaktadır. Kısacası Siyavuşgil, kendisini rahatsız eden bu hukuki bağdan kurtulduğu için hoşnuttur. Derginin kapanmasıyla rahat bir nefes almıştır.

Sabri Esat, Yedi Meşale edebî topluluğunu, Türk edebiyatında bir dönemeç olarak kabul etmektedir. Özellikle şiirde, "başlı başına bir dönüm noktası" olduğunun zamanla daha açık olarak anlaşılacağı kanaatini beslemektedir. Şair, Yedi Meşale topluluğunun kültür ve edebiyat dünyasında daha derinden yer etmesi için başka süreli yayınlarda varlık göstermeye devam etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü Sabri Esat, edebiyat dünyasında kalıcı bir yer edinebilmek için bir dergiye sahip olmanın şart olduğuna inanmaktadır: "Bu, kendinizi korumak, iyi hücum edebilmek için mükemmel bir siper olur." (Nayır, 2018, s. 106).

Sanatçı, bu anlayış doğrultusunda, Yedi Meşaleci dostlarına, ortak hareket etmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır. Yaşar Nabi, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir, Ziya Osman ve Kenan Hulusi vakit kaybetmeden bir araya gelmelidir. Aralarına Bülent Nuri, Sabahattin Ali ve Memduh Şevket'i de katmalıdır. Hepsi birden *Meşale* adını unutturmamak şartıyla çeşitli gazete ve dergilerde faaliyete geçmelidir. Sabri Esat, bu bağlamda, dostlarına, *İkdam* gazetesinin yazar kadrosuna katılmalarını tavsiye etmektedir. Haftada bir gün bu gazetenin bir sayfasını doldurmalarının isabetli bir hareket olacağını belirtmektedir. Siyavuşgil, Ahmet Hâşim'in bu hususta, kendilerini destekleyebileceğini umut etmektedir (Nayır, 2018, s. 104). Yakında *Yenilik* adıyla yayın hayatına atılacak dergi, değerlendirilebilecek bir diğer seçenektir. *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisinde "çömezleri" olduğunu söyleyen Sabri Esat, kendilerinden istifade edilmesi mümkün olanların seçilebileceğini dile getirmektedir. Onlar, Meşalecilere yardımcı olacaklardır. Şair de bütün gücüyle dostlarına destek verecektir (Nayır, 2018, s. 106). Böylelikle Meşale edebiyatı, toplu bir kuvvet hâlinde var olmaya devam edecektir (Nayır, 2018, s. 101). Topluluğu eleştirenlere karşı daha sağlam bir cephe almak mümkün olacaktır.

Görüldüğü üzere Siyavuşgil, Yedi Meşale edebî topluluğunun hayatiyetini devam ettirmesini gönülden arzu etmektedir. *Meşale* dergisinin kapanmasının her şeyin bittiği

anlamına gelmediğine inanan şair, çeşitli çözüm önerileri üzerinde durmaktadır. Nayır'a, "Yaşar, bu hareket ölmemeli." (Nayır, 2018, s. 106) diye seslenen sanatçının bu konuda oldukça kararlı ve ısrarcı olduğu görülmektedir.

Siyavuşgil, hemen her mektubunda, bu meseleyi gündeme getirmesine karşın dostlarının bir türlü harekete geçmediğini müşahade etmiştir. Bunun üzerine, bir mektubunda, Meşalecileri eleştirmiştir. 6.1.1929 tarihli mektuptan, Yaşar Nabi'nin bu eleştirilere epey içerlediği anlaşılmaktadır. Sabri Esat ise Yaşar Nabi'nin buluttan nem kaptığını düşünmektedir. Sanatçının gayesi, şimdiki durgunluğun sebeplerinden birinin, Muammer Lütfi'nin toplulukla irtibatını kesmesi olduğunu bildirmekten ibarettir. Sabri Esat, bu eleştirileri nedeniyle topluluktan dışlanmaktan korkmadığını şöyle belirtmektedir: "Öyle bir haleti ruhiye içinde bulunuyorum ki, bugün grubun bakiyyetüssuyufu tarafından Muammer Lütfi gibi exilé [sürgün] olsam, daha doğrusu addedilsem fazla gam yemeyeceğimi müsaadenizle..." (Nayır, 2018, s. 115-116).

Diğer taraftan, Sabri Esat, gam yediği bir husus olduğunu da gizlememektedir. O, Meşale edebiyatını düşündüğü zaman geniş bir nefes almakta, manevi bir zevk duymaktadır. Meşale kadrosunda yer alan şairlerin bugünkü sessizliği karşısında ise derin bir ıstırap duymaktadır. Şair, kendilerine güvendiği isimlerin şu andaki suskunluğunu, "ayazda kalmış balıklar[ın] ateş bulamayarak kollarını açıp kapatarak ısınmaya çalışma[larına]" benzetmektedir (Nayır, 2018, s. 116). "Hararetsizlik" diye nitelediği bu durumun görünüşte kalmasını temenni etmektedir. Bu değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere, sanatçı, şair ve yazar dostlarının topluluğu ayakta tutma konusunda gayret göstermemesinden rahatsızlık duymaktadır.

Siyavuşgil'in bu çağruları, bir süre sonra karşılık bulmuştur. Meşaleciler, 1929 yılının sonlarında, *Milliyet* gazetesinin "Edebiyat Hayatı" başlıklı sayfasını yönetmeye başlamıştır. Genç sanatçılar, kısa bir aranın ardından yine aynı çatının altında buluşmuştur. Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Kenan Hulusi Koray, Vasfi Mahir Kocatürk ve Cevdet Kudret'in edebî ürünlerini bir arada görmek Siyavuşgil'i çok sevindirmiştir. Kendisi de Dijon'dan gönderdiği şiirlerle sayfaya katkıda bulunmaktadır. "Edebiyat Hayatı" başlıklı sayfa, okura oldukça zengin bir içerik sunmaktadır. Burada şiir, öykü, piyes ve edebî eleştiriler göze çarpmaktadır. Gazetenin 9 Aralık 1929 tarihli nüshasında, Cevdet Kudret "Cenaze İlahisi", Sabri Esat "Boruların Serenadı", Vasfi Mahir "Ben ve Yüküm" adlı şiirleriyle; Yaşar Nabi "Edebiyatta Halkçılık" adlı edebî muhasebesiyle; Kenan Hulusi "Beykoz'da Mehtap" adlı öyküsüyle görünmüştür (*Milliyet*, 1929, 9 Aralık, s. 6).

18 Şubat 1930 tarihli mektubundan anlaşıldığına göre Sabri Esat, *Milliyet*'i posta kutusunda göremeyince meraklanmıştır. Annesine, kendisine niçin *Milliyet*'i göndermediğini sormuştur. Bunun üzerine Neviye Yekta Hanım, *Milliyet*'in iç sayfalarında Sabri Esat'ın ve arkadaşlarının şiir ve yazılarını göremeyince gazeteyi Fransa'ya postalamaktan vazgeçtiğini nakletmiştir (Siyavuşgil, 1978, s. 317-318). Başka bir deyişle, "Edebiyat Hayatı" başlıklı sayfanın yayımı durdurulmuştur. Meşaleci dostlarının *Milliyet* gazetesinden ayrılmasına üzülen Sabri Esat, Ziya Paşa'nın meşhur "Terkîb-i Bend"inin "Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde." mısraına gönderme yapmaktadır. Böylece topluluğun parlak günlerinden eser kalmadığını dile getirmektedir. Ayrıca o, Yaşar Nabi Nayır ve arkadaşlarının gazeteden ayrılma sebebini merak etmektedir (Siyavuşgil, 1978, s. 318). Bu hususta bir tahminde bulunmaktadır. Muhtemelen dergi yönetimi, Nayır ve arkadaşlarına, arzu etmedikleri birtakım işleri yaptırmak istemiştir.

Genç adamlar da illallah etmiş olmalıdır.¹ Sabri Esat, bu işte esas zarar görenin kendisi olduğuna inanmaktadır. Çünkü o, gurbette olmasına karşın şiirlerini özenle hazırlayıp göndermiştir. Dahası şair, *Milliyet*'i, "bir nevi lettre colletive [toplulu mektup]" olarak algılamıştır. Gazeteyi her okuyuşunda, orada dostlarını görmüş, onlarla merhabalaşmıştır. Yine de Sabri Esat, umudunu yitirmemiştir. Topluluğun dağılmasına razı olmayan şair, dostlarıyla birlikte başka yayın organlarında da varlık gösterebileceklerini düşünmektedir. Bu görüşünü şöyle dillendirmektedir: "Başka bir yer bulamaz mısın? Mesela Vakit, yahut Cumhuriyet... Ne ise o sizin bileceğiniz iş." (Siyavuşgil, 1978, s. 318). Bilindiği gibi, bu arkadaş grubu, 1933 yılında Yaşar Nabi Nayır'ın kurduğu *Varlık* dergisi etrafında yeniden bir araya gelmiştir.

Sabri Esat Siyavuşgil, Cevdet Kudret ile Yaşar Nabi'nin şiirlerini kitaplaştıracaklarını öğrenmiştir. Bu haberi sevinçle karşılamıştır. Siyavuşgil, Yedi Meşale gençliğinin, yeni eserler ortaya koymak suretiyle kendilerini hafifseyen edebiyatçıları utandıracaklarını düşünmüştür: "Vallahi yaşasın Yedi Meşale gençliği, gördün mü hepsinin canına okuyacak bir gün." (Nayır, 2018, s. 132). Sabri Esat Siyavuşgil'in ifadesine göre Fransız şiirleri ile Meşale edebiyatı şiirleri arasında, hassasiyet, terkip, zekâ ve yaratıcılık itibarıyla önemli bir fark bulunmamaktadır. Meşale edebiyatının şiirleri hiç de sıradan değildir. Sanatçı, Meşalecilerin şiir sanatında açtığı çığırın takip edilmesi hâlinde, Türk edebiyatının Batı edebiyatına daha fazla yaklaşacağını savunmaktadır. Sanatçı, bu meselede, bir noktaya dikkat çekmektedir. O, "mahalli renk ve mahalli ruh noktaları[nın]" dikkate alınmasını şart koşmaktadır (Nayır, 2018, s. 121). Bu iki husus unutulmamak kaydıyla atılacak her adımın, Türk edebiyatını, Batı'daki akranları seviyesine doğru yükselteceğini vurgulamaktadır.

3. Sabri Esat Siyavuşgil'in Döneminin Şair ve Yazarlarına İlişkin Eleştiri ve Değerlendirmeleri

Sabri Esat Siyavuşgil, özel mektuplarında, yaşadığı dönemin önde gelen birçok şair ve yazarını bahis konusu etmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil, Faruk Nafiz Çamlıbel, Necip Fazıl Kısakürek, Peyami Safa, Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Kenan Hulusi Koray, Sabahattin Ali ve Vâlâ Nurettin, sanatçının mektuplarında karşımıza çıkan edebiyatçıların başında gelmektedir. Siyavuşgil, bu isimlerin bazılarının edebî kimliği üzerinde dururken bazılarının mizaçlarına odaklanmıştır.

3.1. Sabri Esat Siyavuşgil'in Edebî Anlayışlarına, Edebî Kişiliklerine ve Eserlerine Eğildiği Şair ve Yazarlar

Sabri Esat Siyavuşgil, özel mektuplarında, bazı şair ve yazarları, edebî anlayışları, edebî kişilikleri ve eserleri bağlamında ele almıştır. Faruk Nafiz Çamlıbel, Necip Fazıl Kısakürek, Kenan Hulusi Koray, Yaşar Nabi Nayır ile Vâlâ Nurettin bu gruba girmektedir.

Siyavuşgil, mektuplarında, Faruk Nafiz Çamlıbel'den övgüyle bahsetmektedir. Sanatçının şiirlerini "touchant, frappant, épatant [içli, çarpıcı, şaşırtıcı]" ifadesiyle betimlemektedir. Bununla beraber Çamlıbel'in şiirlerinin "fazla bir şey" söylemediğini düşünmektedir. Bu şiirlerin, okur üzerinde kısa süreli bir etki bıraktığını ileri sürmektedir. Siyavuşgil, bu noktada, kendi okuma tecrübesinden bir örnek vermektedir.

¹ Cevdet Kudret'in ifadesine göre topluluk mensupları, kendilerine telif ücreti ödememesi sebebiyle gazeteden ayrılmışlardır. Kudret, bu durumu şöyle izah etmektedir: "Meşale dergisi kapandıktan bir süre sonra Milliyet gazetesinin sanat sayfasını bize verdiler. Gazete ile bağlantıyı yine Yaşar Nabi sağlıyordu. Oradaki çalışma da bir iki ay sürdü sanıyorum. Tabii yine on para alamadık. Basın ağaları, başlarımızı 'harç yerine' kullanıyorlardı." bkz. (Kudret, 1978, s. 6).

Buna göre Faruk Nafiz'in herhangi bir şiirinin Sabri Esat'ın üzerinde yarattığı etki, akşama kadar bile devam etmemektedir. Şair, Çamlıbel'in şiirinin yarattığı heyecanı, kuşun bir kanat çırpıp gitmesine benzetmektedir (Nayır, 2018, s. 111).

Necip Fazıl Kısakürek, Sabri Esat Siyavuşgil'in ilgiyle takip ettiği kalem sahiplerinden biridir. *Kaldırımlar*'ı yayımlanır yayımlanmaz İstanbul'dan getirten Siyavuşgil, 25.11.1929 tarihli mektubunda, bu kitapta yer alan şiirlere aşına olduğunu belirtmektedir. Charles Baudelaire'in *Kötülük Çiçekleri*'ni yeniden gözden geçirdiği zaman *Kaldırımlar*'la ilgili tahminleri güçlenmiştir. Siyavuşgil'e göre *Kötülük Çiçekleri* ile *Kaldırımlar* şaşılacak derecede birbirine benzemektedir. İki eser arasındaki tek fark, *Kötülük Çiçekleri*'nin Fransızca olmasıdır. Sanatçı, Kısakürek'in birçok şiirini, Baudelaire'de aynen bulmuştur. Siyavuşgil, bu iddiasına somut örnekler de vermektedir. Buna göre Kısakürek'in "Hortlak" adlı şiiri, Baudelaire'in kitabında "Hayalet" başlığıyla bulunmaktadır. *Kaldırımlar*'daki "Ölüler", *Kötülük Çiçekleri*'nde "Yalnız Ölü" adıyla yer almaktadır (Nayır, 2018, s. 140). Fransız edebiyatında, modern Türk edebiyatının kaynaklarını keşfetmek Siyavuşgil'i çok şaşırtmıştır.

Vâlâ Nurettin, Siyavuşgil'in, edebî anlayışını mercek altına aldığı yazarlardan biridir. Sabri Esat, Yaşar Nabi'ye gönderdiği mektuplarda, roman ve öykü yazarı Vâlâ Nurettin için "fena çocuk değildir" yorumunu yapmaktadır. Bununla birlikte, yazarın edebî yönelimini beğenmemektedir. Sanatçının değerlendirmesine göre Vâlâ Nurettin, "diyar-ı ecnebiye[den]" intikal etmiş birtakım siyasi fikirlere sahiptir. Bu fikirlere sınımsız bağlı olan yazar, yalnızca toplumcu şiirleri takdir etmektedir. Toplumsal bir içeriği olmayan şiirlerden hoşlanmamaktadır. Bu perspektifin bir uzantısı olarak, şiirlerinde bireysel duygulanım ve izlenimlere yer veren Yaşar Nabi Nayır'ı hor görmektedir (Nayır, 2018, s. 138). Vâlâ Nurettin'in düşünce tarzını tasvip etmeyen Sabri Esat, Nâzım Hikmet'in "Makinalaşmak" şiiri ile bu tarzdaki diğer metinlerin parodisini yapmaktadır.

"Yani şöyle bir şiir yazsaydın makbule geçerdin:

Para ey adam para

Ara...

Tap, tap, tap,

Eskimiş kollarından yeni makinalar yap

ZİR, ZİR, ZİR

Hınzır oğlu hınzır" (Nayır, 2018, s. 138).

Sabri Esat Siyavuşgil'in tespitine göre toplumcu şiir anlayışına mensup kişiler, "Nasıl bacaya kadar uzarsa filizler/İstiyorum odamı kafes gibi assınlar/Bir çınar ağacının en uçtaki dalına" mısralarını barındıran "Nekahet" şiirinden hazzetmeyeceklerdir. "Söylersem tesiri yok. Sussam gönül razı değil" şeklindeki ifadesi, Siyavuşgil'in tepkisini ortaya koymasından oldukça düşündürücüdür. Şair, Yaşar Nabi'ye, Vâlâ Nurettin gibi taraf tutan kişilerin sözlerine aldırış etmemesini tavsiye etmektedir (Nayır, 2018, s. 138-139).

Buna ilaveten Siyavuşgil, 18.12.1930 tarihli mektubunda, Vâlâ Nurettin'in *Akşam* gazetesinde yayımlanan "Müteveffa Hece Vezni" başlıklı makalesini gündeme getirmektedir. Vâlâ Nurettin, bu yazısında, hece vezninin miadının doğduğunu ileri sürmüştür. Sabri Esat, bu değerlendirmeyi okuyunca şaşırmıştır. Gerçi Vâlâ Nurettin'in Nâzım Hikmet'le olan dostluğundan haberdardır. Dolayısıyla onun tıpkı Nâzım Hikmet gibi serbest vezne rağbet göstermesini anlayabilmektedir. Diğer taraftan hece vezninin öldüğünü, gömülmesi gerektiğini ifade eden söylemi, "temkinli bir çocuk" diye nitelediği Vâlâ Nurettin'e yakıştıramamaktadır. Ona göre bu, sağlam bir temele istinat etmeyen bir iddiadır. Şiirlerini hece vezniyle kaleme almayı tercih eden Sabri Esat, Vâlâ Nurettin'in bu iddiasını anlamakta güçlük çekmektedir ve şu soruları sıralamaktadır: "Neden öldü?

Acaba yaşayamaz mı? Hece vezninin istinat ettiği ruhi unsurlar hangileridir?” (Siyavuşgil, 1974, s. 326-327). Sabri Esat’a göre Vâlâ Nurettin, bu soruları cevaplamakta hayli zorlanacaktır.

Sabri Esat Siyavuşgil, özel mektuplarında, en yakın dostlarından biri olarak gördüğü Yaşar Nabi Nayır’ın edebî kişiliğine ve eserlerine yönelik detaylı tespitlerde bulunmuştur. Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır’ın 1929 yılında yayımladığı *Kahramanlar* adlı şiir kitabına dair bir eleştiri yazısı kaleme almıştır. İki yıldan beri eleştiri yazısı yayımlamayan şair, bahsi geçen metni oldukça kısa bir zaman dilimi içerisinde tamamlamıştır. Kitap, Siyavuşgil’in üzerinde böylesine güçlü bir etki bırakmıştır (Nayır, 2018, s. 141). Siyavuşgil, bahsi geçen yazıda yer alan değerlendirmelerin samimi düşünceleri olduğuna işaret etmektedir. Arkadaş ya da meslektaş hatırı için yazmadığını vurgulamaktadır (Nayır, 2018, s. 137). *Kahramanlar*’da işlenen konuların genişliği, dilin temizliği ve inceliği güzellikler içermektedir. Sabri Esat, bu meziyetleri, yakın zamanda şiir dergisi çıkarma cesaretinde bulunan şairlerde göremediğini belirtmektedir (Nayır, 2018, s. 140).

Sabri Esat, Yaşar Nabi’nin kendisiyle paylaştığı şiirlerin bazılarını eleştiri süzgecinden geçirmektedir. Bunlardan biri, “Maslup” başlığını taşımaktadır. Siyavuşgil, “Maslup”u genel itibariyle beğenmektedir. Bununla beraber, bazı hususlara değinme ihtiyacını duymaktadır. O, “Madem ki, basılacak birkaç omuz yok, emi” mısraında geçen “mi” ifadesini şiire yakıştırmamaktadır. Çünkü “emi” kelimesi, yapılması arzu edilen bir emri takip etmektedir. Fakat söz konusu mısra da yer alan “emi”, sırtılmaktadır. Zaten emi’ye “peki” cevabı verilmesi mutattır. Siyavuşgil, “Madem ki, basılacak birkaç omuz yok, emi” mısraına “peki” denilmesi hâlinde, Karagözvari bir muhavere yapılmış olacağını bildirmektedir. Son pasajı ise şiirin en güçlü kısmı olarak yorumlamaktadır. Sabri Esat, “Meşale edebiyatına has olan bir şekilde muvaffak bir şiir” yazdığından dolayı dostunu tebrik etmektedir (Nayır, 2018, s. 129).

Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır’ın 1932 yılında yayımladığı *Mete* hakkındaki fikirlerini de açıklamaktadır. Siyavuşgil, üç perdelik manzum bir piyes olan *Mete*’yi çok beğenmektedir. Eserde ısmarlama kokusu olmadığını düşünmektedir. Sanatçıya göre *Mete*, “bilakis gayet içten duyulmuş bir yazı” hissiyatını vermektedir (Nayır, 2018, s. 142).

Sabri Esat Siyavuşgil, özel mektuplarında, Yedi Meşale topluluğunun tek nasiri olarak bilinen Kenan Hulusi Koray’ın öykücülüğüne dair tespitlerini de dile getirmektedir. Siyavuşgil, Koray’ın öykülerinin içerik itibariyle sıkıcı olduğunu düşünmektedir. Yazarın seçtiği konuların fazla romantik olduğu görüşündedir. Sanatçı, bu eleştirisini, “Neden daha modern mevzular bulmak istemiyor?” cümlesiyle ortaya koymaktadır (Nayır, 2018, s. 114). Siyavuşgil, Koray’ın üslubunu da başarısız bulmaktadır. Çünkü yazarın öykülerinde, girift teşbihler, karmaşık istiareler göze çarpmaktadır. Siyavuşgil, nesir yazma konusunda kendisini geliştirebilmesi için dostunun daha fazla kitap okuması gerektiğine inanmaktadır. Bu bağlamda, Koray’a, Fransız oyun yazarı Sidonie-Gabrielle Colette’in *Les Vrilles De La Vigne* adlı eserini okumasını tavsiye etmektedir (Nayır, 2018, s. 122).

3.2. Sabri Esat Siyavuşgil’in Mizaçlarına Eğildiği Şair ve Yazarlar

Sabri Esat Siyavuşgil, mektuplarında, bazı yazar ve şairlerin mizaçlarıyla ilgili kanaatlerini dile getirmekle yetinmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil, Sabahattin Ali, Peyami Safa ve Ziya Osman Saba bu gruba girmektedir.

Suut Kemal Yetkin, *Ulus* gazetesi için hazırladığı güzel sanatlar sayfasının bir bölümünü roman türü ile ilgili yazılara ayırmaya karar vermiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'e bir mektup yazarak ona, romanlarını ne gibi etkiler altında kaleme aldığını sormuştur. Fakat mektubuna bir türlü cevap alamamıştır. Bunun üzerine, Sabri Esat Siyavuşgil'e, kendisine yardımcı olması için ricada bulunmuştur. Üzerinde tarih bulunmayan, fakat Yetkin'in "1943 olabilir" diye not düştüğü mektuptan anlaşıldığına göre Sabri Esat, Suut Kemal'e yardım etmek istemiştir. Ancak Halit Ziya'nın Yeşilköy'deki köşküne gitmeye cesaret edememiştir. Bunun yerine, "Uşşakîzâde" diye andığı yazara telefon etmiştir. Onun hâl ve hatırını sormuştur. Yetmişli yaşlarının sonunda olan Halit Ziya, "ihtiyarlıktan başka bir şikâyeti" olmadığını dile getirmiştir. Suut Kemal'in mektubunu aldığını, kısa süre içinde oturup "bir şeyler" yazacağını söylemiştir (Siyavuşgil, 1974, s. 329).

Halit Ziya Uşaklıgil, sohbet esnasında canını sıkan bir hadiseyi aktarmıştır. Buna göre Uşaklıgil, *Bir Şi'r-i Hayâl* adlı hikâye kitabını, *Ulus* gazetesinin "Bibliyografya" sütunundan sorumlu olan yazara göndermiştir. Bu yolla, kitabının kamuoyuna tanıtılmasını ummuştur. Fakat bu sütunda *Bir Şi'r-i Hayâl*'den tek satır bile bahsedilmediğini görmüştür. Yazar, bu tablonun kendisini çok gücendirdiğini bildirmiştir. Uşaklıgil'i sabırla dinleyen Sabri Esat, onun büyüklüğünü hissetmiştir. Bu tavrı Uşaklıgil'e yakıştıramayan sanatçı, "Görüyor musun Suutçuğum, yaş, insanı hakîm (bilge) kılmıyor. Vanité [kibir], ne kadar insani!" (Siyavuşgil, 1974, s. 329) değerlendirmesinde bulunmuştur.

Sabahattin Ali, Sabri Esat Siyavuşgil'in mektuplarında görünen bir diğer sanatçıdır. Yazar, yurt dışında yabancı dil öğretmenliği öğrenimi için Maarif Vekâleti tarafından yapılan sınavı kazanarak 1928 yılının sonbaharında Almanya'ya gitmiştir. İlerleyen aylarda, Dijon'da yükseköğrenim gören Sabri Esat Siyavuşgil'e bir mektup yazmıştır. Almanya'da hiç tanıdığı olmayan Siyavuşgil, posta kutusunda Postdam damgalı mektubu görünce oldukça şaşırmıştır. Sabri Esat, bu duygusunu, Sabahattin Ali'ye yazdığı mektupta, nevi şahsına münhasır üslubuyla açığa vurmuştur: "Hay Allah cezanı versin. Nereden çıktın böyle!" (Ali, 2022, s. 15). Bu arada Sabri Esat, Sabahattin Ali ile ilgili bir anısına gönderme yapmıştır. İstanbul Muallim Mektebi'nden mezun olunca Yozgat'a öğretmen olarak tayin edilen Sabahattin Ali, çok bunalmıştır. Edebiyat meselelerini tartışabileceği birinin varlığına ihtiyaç duymuştur. Halit Fahri Ozansoy'un vasıtasıyla Sabri Esat'a müracaat etmiştir. Onunla mektuplaşmak istediğini belirtmiştir. Fakat Sabri Esat'ın maişet galesi, buna engel olmuştur. Hâlihazırda böyle bir probleminin olmadığını hatırlatan Siyavuşgil, Sabahattin Ali'ye, sık aralıklarla yazılabileceklerini müjdelemiştir: "Yozgat ile İstanbul arasında temine muvaffak olmadığımız mektup köprüsünü, Fransa ile Almanya arasında, Dijon ile Postdam arasında kurabiliriz. Nasıl mutabıkız değil mi?" (Ali, 2022, s. 16).

Aynı mektuptan, Sabri Esat'ın, Sabahattin Ali'yi kendisine çok yakın gördüğü anlaşılmaktadır. Sanatçı, kimseyle paylaşmadığı bazı özel hususları, güvenilirliğinden emin olduğu Sabahattin Ali'ye anlatmıştır. Örneğin kalp hastası olması nedeniyle Carnot Lisesi'nde yatılı kalabilmek için Maarif Vekâleti'nden özel izin aldığını dile getirmiştir. Bu durumu, herhangi bir kıskançlığa ya da şaşkınlığa sebebiyet vermesinden çekindiği için arkadaşlarından gizlediğini sözlerine eklemiştir (Ali, 2022, s. 17).

Sabri Esat Siyavuşgil, özel mektuplarında, Yedi Meşale edebî topluluğunun en genç mensubu olan Ziya Osman Saba'dan sitemkâr bir dille söz etmiştir. Siyavuşgil'in aktarımına göre Saba, kendisine bir posta yollamıştır. Siyavuşgil, Saba'dan mektup geldiğini zannederek heyecanlanmıştır. Ne var ki zarftan yalnızca *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisi çıkmıştır. Şair, derginin üstünde ya da içinde, dostunun kaleminden çıkmış küçük

bir not bile bulamamıştır. Saba'nın kendisinden bir merhabayı esirgediğini düşünüp hayal kırıklığına uğramıştır (Nayır, 2018, s. 141). Sabri Esat, "Ziyacık" diye andığı Ziya Osman'ın bu umursamaz tutumuna içerlemiştir. Fransa'ya gittiğinden bu yana Saba, kendisine sadece bir mektup yazmıştır. Ardından sessizliğe gömülmüştür. "Ziya'dan da mektup almadığımı söylemek o kadar faydasız" şeklindeki ifadesi, Siyavuşgil'in Saba'ya gönül koyduğunu göstermektedir (Siyavuşgil, 1978, s. 321).

Yaşar Nabi Nayır'a yolladığı mektuplardan, Sabri Esat Siyavuşgil'in Peyami Safa'ya bakışının menfi olduğu anlaşılmaktadır. Siyavuşgil, haftalık *Hareket* gazetesinin yazar kadrosuna katılan Peyami Safa'dan söz ederken humora başvurmuştur. Şair, şöyle demektedir: "Peyami Safa'nın Hareket-i Arz diye çıkardığı mecmuayı görmek henüz nasip olmadı. Mamafih bu mazhariyetin mümkün merteye geç hâsıl olmasını temenni edeceğim galiba. Mübarek bey, hiç olmazsa Bir Akşam'dı kılığında romanlarına devam etseydi, şu fakir edebiyatımıza daha fazla bir hizmet etmiş olurdu. Hemen Cenâb-ı Hak taksiratını affetsin. Bizden dua, ne yapalım?" (Nayır, 2018, s. 123). Bu satırlarda görüldüğü üzere, Siyavuşgil, Peyami Safa'dan ve onun edebî dergilerdeki faaliyetlerinden hazzetmemektedir. Şair, edebî çevrelerde tartışma yaratan çıkışlarıyla gündeme gelen Peyami Safa'nın dergilerde yazmak yerine yeni romanlar üretmeye odaklanmasını daha doğru bulmaktadır.

4. Sabri Esat Siyavuşgil'in Güncel Edebî Tartışmalara İlişkin Eleştiri ve Değerlendirmeleri

Sabri Esat Siyavuşgil'in 29.5.1929 tarihli mektubundan anlaşıldığına göre Yaşar Nabi Nayır, dostuna yazdığı mektupların birinde, Türk edebiyatının eleştiri ve tartışma kültüründen yoksun olmasından yakınmıştır. Dostunun fikirlerini onaylayan Siyavuşgil, Türk edebiyatının fakir bir tablo çizmesini, bizde tartışma kültürünün olmamasıyla ilişkilendirmektedir. Tartışma kültüründe esas olan saygıdır. Birbirinin fikrini önemseyerek dinlemektir. Bu yaklaşımın revaçta olmadığına dikkat çeken sanatçı, karşılıklı küfürleşmenin Türk edebiyatında edebî hareket olarak adlandırıldığını ifade etmektedir (Nayır, 2018, s. 123).

Sabri Esat, aynı mektubunda, 1929 yılında cereyan etmiş olan iki önemli edebî tartışmaya dair tespitlerini ortaya koymaktadır. Sanatçı, öncelikle Abdülhak Hâmid tartışmasına temas etmektedir. Tartışmanın fitilini ateşleyen, Nâzım Hikmet'in Mahmut Yesari'nin *Geceleyin Sokaklar* adlı eserini tanıtan yazısıdır. Nâzım Hikmet, *Resimli Ay*'ın Mayıs 1929 tarihli nüshasında yayımlanan yazısında, Mahmut Yesari'nin eserinin başka dillere korkmadan çevrilebileceğini ileri sürmüştür. Sonrasında "dâhi-i âzâm" olarak anılan Abdülhak Hâmid'in kaç eserinin böyle bir sınavdan geçebileceğini sormuştur (Toprak, 2015, s. 36). Bu yazı, basında tepkilere yol açmıştır. *Cumhuriyet* gazetesinde, Hâmid'in "dâhi-yi azam" olarak müdafaa edilmesi üzerine *Resimli Ay* dergisi, "Putları Yıkıyoruz" kampanyasını başlatmıştır. Hedefteki bir numaralı put olarak Abdülhak Hâmid'i ilan etmiştir (Ayvazoğlu, 2008, s. 176). Peyami Safa, birkaç ay öncesinden bu hareketin öncüsü sayılabilecek bazı adımlar atmıştır. Yazar, *Hareket* gazetesinin dördüncü sayısında yayımlanan "Hâmid Dâhi Midir?" başlıklı yazısında, Abdülhak Hâmid'e tevcih edilen "dâhi-yi azam" unvanının, oyuncu Hasan Efendi'nin "komik-i şehir" unvanından daha gülünç olduğunu ileri sürmüştür. "Hâmid Münakaşası" adlı yazısında bu konuyu ele almayı sürdürmüştür. Bu arada, Abdülhak Hâmid bu polemiklere hiçbir şekilde müdahil olmayarak vakarını korumuştur. Beşir Ayvazoğlu, *Hareket* ve *Resimli Ay*'daki yazıların ortak bir hareketin ürünü olarak görülebileceğini bildirmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, ihtiyatı elden bırakmayarak "Eğer ortak bir hareket değilse, Putları Yıkıyoruz kampanyasını asıl başlatanın Peyami Safa olduğuna hükmedilebilir" kaydını düşmüştür (Ayvazoğlu, 2008, s. 177).

Sabri Esat Siyavuşgil, “meseleleri şahsi değil, objektif ve geniş açıdan ele al[mayı]” (Arkun, 1968, s. 3) itiyat etmiş bir isimdir. O, bu tartışmaya ilişkin görüşlerini paylaşırken hakkaniyetli bir tavır sergilemeye özen göstermektedir. Siyavuşgil, bu meselede, Abdülhak Hâmid'in haksızlığa uğradığını düşünmektedir. Bununla birlikte sanatçı, Abdülhak Hâmid'i körü körüne savunmamaktadır. O da Hâmid'in bazı tutum ve yaklaşımlarına içerlemektir. Bununla birlikte şairi, halkın huzurunda baş aşağı etmenin doğru olmadığına inanmaktadır. Sabri Esat'ın tespitine göre her milletin böyle “korkulukları” vardır. Bunlar, kendilerinden sonra gelenler tarafından şerh ve tavih edilmişlerdir. Nihayet uluslararası bir şöhrete sahip olmuşlardır (Nayır, 2018, s. 123).

Sabri Esat Siyavuşgil, “hazret” diye andığı Peyami Safa'nın Abdülhak Hâmid'e sataştığını düşünmektedir. İddialı sözler sarf eden ünlü yazarı, Hâmid'in *Abdullah-ı Sagir* adlı oyununu tahlil etmeye davet etmektedir. Siyavuşgil, Hâmid'in bu eserini okumasına rağmen bir türlü anlayamamıştır. Ona göre *Abdullah-ı Sagir* üzerine yapılacak titiz bir çalışma, tüm edebiyatseverleri aydınlatacaktır. Böylelikle yüksek bir şöhreti yıkmak gibi anlamsız bir işle uğraşmak yerine, var olan abideye bir taş daha ilave edilebilecektir (Nayır, 2018, s. 123).

Edebiyat eleştirisinin yıkıcı değil yapıcı bir mahiyet arz etmesi gerektiğini kaydeden Siyavuşgil, Avrupa'da, Fransız edebiyatının Racine ve Corneille gibi güçlü isimleri için kütüphaneler dolusu çalışma yapıldığını hatırlatmaktadır. Oysa Hâmid'in Türk edebiyatındaki yeri üzerine çok az sayıda inceleme yayımlanmıştır. Bu durum, Hâmid'in külliyyatına tam manasıyla nüfuz etmeyi zorlaştırmaktadır. Siyavuşgil'in şu öz eleştirisi, anılmaya değerdir: “Bizde Hâmid için kaç eser vardır ki biz orada onun sanatını ve hüviyetini bulalım ve nihayet şiirini muvazzah bir şekilde anlayabilelim?” (Nayır, 2018, s. 124). Bu değerlendirmelerinde görüldüğü üzere, Sabri Esat Siyavuşgil, Türk edebiyatının yenileşmesi konusunda önemli adımlar atmış olan Hâmid'in bir çırpıda silinmesine razı gelmemektedir. Onun verdiği emeklerin yok sayılmasına itiraz etmektedir. Siyavuşgil, Hâmid'in genç nesiller tarafından anlaşılmasını, onun kötü bir sanatkâr olmasıyla değil, şairin eserlerini anlamak için yeterince gayret gösterilmemesiyle açıklamaktadır. Batı edebiyatında tatbik edilen eleştiri metotlarını yakından takip eden (Nayır, 2018, s. 135) Siyavuşgil, bu tarz eleştirilerin Türkiye'de de rağbet görmesini umut etmektedir. Şair ve yazarların kaleminden çıkmış ürünlerin, belli birtakım ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesini arzu etmektedir. Objektif ve hakkaniyetli eleştirilerin Türk edebiyatını geliştireceğine inanmaktadır.

Sabri Esat'ın mektuplarında üzerine eğildiği edebî tartışmalardan bir diğeri, yine 1929 yılında cereyan etmiş olan Shakespeare tartışmasıdır. Shakespeare tartışması, *Akşam* gazetesi tarafından düzenlenen edebî ankete katılan Hüseyin Suat Yalçın'ın, kendisine yöneltilen “Klasik eserlerin bugün oynatılması doğru mu?” şeklindeki soruya “Katiyyen. Mesela Darülbedâyi'de Shakespeare'den eserler oynuyorlar. Bu eserleri kim anlar? Zamanı geçmiş antika şeyler. Shakespeare'in olsa olsa İngilizler için bir kıymet-i tarihiyyesi vardır. Yoksa Shakespeare için 'Bunlar beynelmilel eserlerdir. Bunları tercüme edelim, memlekete getirelim' demek çok tuhaf olur. Klasiklerden ne halk istifade eder ne de tiyatro muharrirleri.” ([Yalçın], 1929, s. 2) diye karşılık vermesiyle başlamıştır. Hüseyin Suat'ın Shakespeare'i hafife alan bu cevabı, Türk edebiyatında infial uyandırmıştır. Güzel Sanatlar Birliği Genel Sekreteri olan Peyami Safa, hemen harekete geçmiş, Vedat Nedim Tör'le birlikte kaleme aldığı protesto metnini, Güzel Sanatlar Birliği Edebiyat Şubesi'nin üyesi olan genç şair ve yazarlara imzalatmıştır (Ayvazoğlu, 2016). Bunlar arasında Abdullah Cevdet, Reşat Nuri Güntekin, Nâzım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Halit Fahri Ozansoy ve Hakkı Süha Gezgin de vardır (Sülker, 1985, s. 24). Bu protesto bildirisi, 3 Mayıs 1929'da devrin hemen bütün gazetelerinde yayımlanmıştır.

Bunun üzerine *Cumhuriyet* gazetesinin 4 Mayıs 1929 tarihli nüshasında yayımlanan beyanatında, “Shakespeare’i bunlar hangi lisanla okudular? Eğer bunlar elimizde bulunan tek tük Fransızca veya Abdullah Cevdet Bey’in tercüme ettiği eserler ise Shakespeare’i anlamamışlardır” ifadelerini kullanan Hüseyin Suat, Shakespeare’i küçümsemediğini, ancak tiyatro kaidelerine uygun olmayan eserlerini Türk sahneleri için gereksiz bulduğunu açıklamıştır (Ayvazoğlu, 2008, s. 173). Fuzûlî’nin *Leyla ve Mecnun*, Şeyh Gâlib’in *Hüsn ü Aşk* adlı eserlerinin dramatize edilmesinin çok daha yararlı olacağını ileri sürmüş ve “Biz Türklere bu Shakespeare-perestlik nereden ve niçin geliyor? Anlamıyorum” diye hayıflanmıştır (Sülker, 1985, s. 24). Peyami Safa, Hüseyin Suat’ın bu beyanatını, Nâzım Hikmet’le birlikte yazdığı, 6 Mayıs 1929 tarihli *Cumhuriyet*’te yayımlanan bir mektupla cevaplandırmıştır. Güzel Sanatlar Birliği Edebiyat Şubesi ise Alay Köşkü’nde Shakespeare gecesi düzenlemiştir. Beşir Ayvazoğlu’nun tespitine göre *Akşam* gazetesinin düzenlediği edebî ankette, Shakespeare adı etrafında ortaya çıkan fikir ayrılığı, eski nesille yeni nesil arasında var olan çatışmanın su yüzüne çıkmasını sağlamıştır (Ayvazoğlu, 2008, s. 172).

Sabri Esat Siyavuşgil, Türkiye’den uzakta yaşamasına rağmen bu tartışmadan da haberdardır. O, “bir adamcağz” diye nitelediği Hüseyin Cahit Yalçın’ın, Shakespeare’e dair fikirlerinden utanç duymaktadır. Bununla beraber Yalçın’ın sözlerinin dikkate alınmasından rahatsızdır. Siyavuşgil, Shakespeare tartışmasını, Türk edebiyatına hiçbir katkı sunmayan, şair ve yazarlara zaman kaybettiren, anlamsız bir vaka olarak değerlendirmektedir. Sanatçı, bu meseleyle ilgili görüş ve yaklaşımını bir anekdot eşliğinde ortaya koymaktadır. Dijon’da tanıştığı Fransız bir adam, Siyavuşgil’e, Türkiye’de hangi edebî olayların cereyan ettiğini sormuştur. Şair, muhatabına, Türkiye’de William Shakespeare tartışmasının vuku bulduğunu aktarmıştır. Bu cevap karşısında heyecanlanan Fransız, Türkiye’de Shakespeare üzerine yeni bir eser ya da bilgi ortaya konulduğunu zannetmiştir. Bunun üzerine, Siyavuşgil çok mahcup olmuştur. Bu duygusunu, Yaşar Nabi Nayır’a yazdığı mektupta şöyle dile getirmiştir: “Vallahi Yaşar utandım. Ne diyebilirdim ki? Gayet iyi biliyorum ki Shakespeare’e ait yeni bir eser veya malumat bulmak bizim haddimize düşen işlerden değil.” (Nayır, 2018, s. 124). Siyavuşgil’in ifadesine göre bahsi geçen tartışma, Hüseyin Suat’ın dogmatik bir fikrinin husule getirdiği “sövmek ihtiyacından” doğmuştur. Şair, bu “çirkin” hakikati, Fransız adama izah etmeye cesaret edememiştir. Bu nedenle, tartışmanın kaynağından haberdar olmadığını söylemekle yetinmiştir. Sonuç itibarıyla, Sabri Esat, Türk edebiyatının edebî bir kıymeti olmayan, ciddiyetten yoksun ve ufuksuz tartışmalarla kan kaybettiği tespitinde bulunmaktadır. Sanatçı, bu durumdan duyduğu üzüntüyü ironik bir dille ortaya koymaktadır: “Cenâb-ı Mevla, müteveffanın taksiratını affetsin.” (Nayır, 2018, s. 124).

5. Sabri Esat Siyavuşgil’in Dergilere İlişkin Eleştiri ve Değerlendirmeleri

Sabri Esat Siyavuşgil, Dijon’da Türk arkadaşlarından birinin elinde, *Muhit* dergisinin dördüncü ve altıncı sayılarını görmüştür. Bu “şık” dergiyi alıp dikkatle incelemiştir. Şaire göre *Muhit*, “hiç de fena değil[dir]”. Siyavuşgil, bu dergide, Yaşar Nabi imzalı şiirlere ve nesir çevirilerine tesadüf etmiştir. Cevdet Kudret’in mini mini bir şiiri gözüne çarpmıştır. Yedi Meşale edebî topluluğunun mensuplarına ait ürünlere rastlamak Siyavuşgil’i memnun etmiştir (Nayır, 2018, s. 100).

Mektuplardan öğrendiğimize göre Siyavuşgil, bir müddet sonra şiirlerini *Muhit*’e göndermeye başlamıştır. Fakat burada pek çok eseri yayımlanmasına rağmen bir kuruş telif ücreti alamamıştır. Telif ücretleriyle annesinin ve kardeşinin geçimine katkıda bulunan (Nayır, 2018, s. 131) Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır’dan bu meseleyi halletmesini rica etmiştir: “Mamafih bu işi tamamıyla sana ve senin vicdanına havale ediyorum.”

(Siyavuşgil, 1978, s. 319). 29 Ağustos 1930 tarihli mektuptan, *Muhit*'te çıkan edebiyat ürünlerinin eskisi kadar kaliteli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu dergi de niteliğini yitirmiştir. Şaire göre *Muhit*, edebiyat hususunda "çok geri[dir]". (Siyavuşgil, 1978, s. 323).

Sabri Esat, mektuplarında, *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisinden sitayişle bahsetmektedir. Aktardığına göre sanatçı, bu dergiyi okurken arada sırada şapka çıkarmaktadır. Özellikle Tahsin Halil imzalı şiirleri konu itibarıyla pek yabancı bulmamaktadır. Genç şairlerin, kendi izinde yürümesinden hoşnuttur (Nayır, 2018, s. 119). Yazarın bakışına göre bu eğilim, diğer usulün eskimiş olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler tarafından izhar olunması, gelecek nesillerin Meşale edebiyatına müteveccih değil tâbi olacağını ima etmektedir.

Sabri Esat'ın mektuplarında değindiği bir diğer süreli yayın, haftada bir yayımlanan bir kültür dergisi olan *Hayat*'tir. Sabri Esat, bu derginin yayın çizgisini çok beğenmiştir. Hatta birtakım girişimlerde bulunarak *Hayat*'ın Fransa'da yükseköğrenim gören bütün Türk öğrencilere ücretsiz olarak gönderilmesine vesile olmuştur (Ali, 2022, s. 15). Kendisi de şiirlerini burada yayımlamaya başlamıştır. Ancak bir süre sonra *Hayat* dergisinin yayınında bazı düzensizlikler ve gecikmeler müşahade etmiştir. "Zavallı mecmua[nın]" yayın hayatına son vermesinden kuşkulandı (Siyavuşgil, 1978, s. 317). Türkiye'de kitap ve süreli yayın okuma oranlarının oldukça düşük olduğunu hatırlatan Sabri Esat, bu sonu, dergilerin kaderi olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla *Hayat*'ın akıbetine şaşırarak yersizdir.

Sonuç

Cumhuriyet dönemi Türk kültür ve edebiyatının önemli adlarından biri olan Sabri Esat Siyavuşgil, şair, eleştirmen, psikoloji-pedagoji profesörü, günlük fıkra yazarı ve çevirmen kimlikleriyle tanınmıştır. Lise yıllarında şiir yazmaya başlayan Siyavuşgil, dostlarıyla birlikte Yedi Meşale edebî topluluğunu kurmuştur. Hem *Yedi Meşale* adlı ortak kitapta hem de sekiz sayı çıkan *Meşale* dergisinde ürünleri yayımlanan Siyavuşgil, Fransa'da yükseköğrenim gördüğü sırada edebiyatla olan irtibatını devam ettirmiştir. Şair ve yazar dostlarına gönderdiği mektuplar, Siyavuşgil'in bu süreçte Türk edebiyatını yakından takip ettiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada, sanatçının bahsi geçen mektuplarda, döneminin edebî hayatını nasıl değerlendirdiği incelenmiştir.

Sabri Esat, mektuplarında, döneminin birçok şair ve yazarını söz konusu etmiştir. Bazılarının edebî anlayışı, edebî kimliği ve eserleri üzerinde dururken bazılarının mizaçlarına odaklanmıştır. *Muhit*, *Servet-i Fünûn-Uyanış* ve *Hayat* gibi süreli yayınların edebî değerine dair tespitlerde bulunmuştur. Sanatçı, edebiyat dünyasında yankı uyandıran tartışmalara da temas etmiştir. Bu bağlamda, 1929 yılında cereyan etmiş olan Abdülhak Hâmid ve Shakespeare tartışmalarına ilişkin fikirlerini dile getirmiştir. Tarafgir olmak yerine meseleleri geniş bir perspektiften ele almayı tercih eden Sabri Esat, her iki tartışmanın da bayağı dedikodulardan, seviyesiz atışmalardan ibaret olduğunu bildirmiştir. Hakkaniyetten uzak yargılar ile şahsiyete yönelik ithamlarla dikkat çeken bu tarz tartışmaların, Türk edebiyatının gelişmesine engel olduğunu savunmuştur. Batı'da önemli şair ve yazarların eserleri için kaleme alınan nitelikli, seviyeli ve objektif eleştirilerden övgüyle söz eden Siyavuşgil, Türkiye'de de bu tarz eleştirilerin ortaya konulmasını dilemiştir. Bunun gerçekleşmesi hâlinde Türk edebiyatının ileri bir merhaleye taşınacağını kaydetmiştir.

Sabri Esat Siyavuşgil, şair ve yazar dostlarına gönderdiği mektuplarda, Yedi Meşale edebî topluluğu ve *Meşale* dergisi ile ilgili görüş ve yaklaşımlarını da ifade etmiştir. Sanatçı, Yedi Meşale edebî topluluğuna yönelik sert eleştirilerin sükûnet ve olgunlukla karşılanması gerektiğini vurgulamıştır. Latin harflerini kullanmanın yasal bir

zorunluluk hâline gelmesiyle birlikte *Meşale* dergisinin yayın yolculuğuna son vermesinin yarattığı sonuçlara değinmiştir. Topluluğun edebî faaliyetlerinin kesintiye uğramasından endişe eden Siyavuşgil, bu soruna çözüm getirmeye çalışmıştır. Şair, Meşalecilerin başka gazete ve dergilerin etrafında toplanmalarının isabetli bir tutum olacağını düşünmüştür. Çünkü o, edebiyat dünyasında kalıcı bir yer edinebilmek için bir dergiye sahip olmanın şart olduğuna inanmıştır. Bu bağlamda, dostlarına, *İkdam*, *Yenilik* ve *Servet-i Fünûn-Uyanış* gibi süreli yayınların yazar kadrosuna dâhil olmalarını önermiştir. Yaşar Nabi Nayır'a yazdığı hemen her mektupta, topluluğun tamamen dağılmaması için çaba sarf edilmesi gerektiğini yinelemiştir. Hep birlikte hareket etmenin önemine dikkat çeken sanatçı, bu hususta dostlarının ellerini çabuk tutmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Kaynakça

- Acaroğlu, T. (1978, 9 Ekim). Yedi Meş'ale'cilerden Biri ve Çok Yönlü Kültür Adamı: Siyavuşgil. *Milliyet Sanat Dergisi*, (292), 21-22.
- Ali, S. (2022). *Hep Genç Kalacağım*. (S. Sönmez, Haz.). (13.bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Apaydın, D. (2021). Sabri Esat'ın Şiirinin Atar ve Toplardamarları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(2), 1014-1029.
- Arkun, N. (1968). Sabri Esat Siyavuşgil. *Psikoloji Çalışmaları*, 7(0), 1-3.
- Ayvazoğlu, B. (2008). *Peyami Safa: Hayatı, Sanatı, Felsefesi, Dramı*. (3. bs.). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2016). Shakespeare Kavgalarımız. *Karar*. <https://www.karar.com/yazarlar/besir-ayvazoglu/shakespeare-kavgalarimiz-1573#> [Erişim tarihi: 5.2.2023].
- Baydar, M. (2015). *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalmaz, F. (2013). *Cumhuriyet'in Kurucular Kuşağından Bir Aydın: Sabri Esat Siyavuşgil*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Edebiyat Hayatı (1929, 9 Kanunuevvel). *Milliyet*, (1374), 6.
- Emiroğlu, Ö. (2011). *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*. (4. bs.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Enginün, İ. (2009). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. (10.bs). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Gariper, C. (2003). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının İlk Topluluğu Yedi Meşale. *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, (9-10), 29-46.
- Gariper, C. (2013). Edebiyat, Yenilik ve Yedi Meşale Topluluğu. *Bizim Külliye*, (58), 45-49.
- Güvemli, Z. (1968, 15 Ekim). Siyavuşgil'in Ardından. *Varlık*, (728), 5.
- Kaplan, M. (2009). *Şiir Tahlilleri 2: Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*. (18. bs.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2018). *Edebiyatımızın İçinden*. (5. bs.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Köprülü, O. F. (1968). Prof. Sabri Esat Siyavuşgil. *Türk Kültürü*, (72), 149-150.
- Kudret, C. (1978, Nisan). 50. Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar. *Varlık 50. Yılında Yedi Meşale Özel Sayısı*, (847), 3-6.
- Kudret, İ. ve İnci, H. (1995). *Cevdet Kudret'e Mektuplar*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Nayır, Y. N. (1968, 15 Ekim). Varan Beş. *Varlık*, (728), 3.

- Nayır, Y. N. (2018). *Dost Mektuplar*. (2. bs.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Necatigil, B. (1968, 15 Ekim). Bendeki Sabri Esat. *Varlık*, (728), 4.
- Necatigil, B. (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. (24. bs.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Önertoy, O. (1993). Cumhuriyet Döneminin İlk Edebî Topluluğu: Yedi Meşaleciler. *Türkoloji Dergisi*, 11(1), 37-49.
- Polat, N. H. (2004). Meşale. *D.İ.A.* (Cilt 29, s. 360). Ankara: T.D.V. Yayınları.
- Saba, Z. O. (2015). *Konuşanlar, Bir Hüznle Sesinde: Yazılar, Söyleşiler, Mektuplar*. (T. Yıldırım, Der.). İstanbul: Can Yayınları.
- Sabri Esat Siyavuşgil (2010). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi içinde* (3. bs.). (Cilt 2, s. 922-923). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Saçan, A. (2010). *Sabri Esat Siyavuşgil'in Yeni Sabah Gazetesinde Çıkan 1948-1950 Yazıları (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Savaş, K. (2022). Sabri Esat Siyavuşgil'in Gözünden Ahmet Mithat. *Turkish Academic Research Review*, 7(3), 693-709.
- [Seber] C. Süreya. (2012). *Şapkam Dolu Çiçekle-Toplu Yazılar I*. (4. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Siyavuşgil, S. E. (1974, Temmuz). Yaşar Nabi Nayır'a; Suut Kemal Yetkin'e [Mektuplar]. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Mektup Özel Sayısı*, (274), 316-330.
- Songür, Z. (1988). *Sabri Esat Siyavuşgil'in Tiyatro ile İlgili Nesirleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Sülker, K. (1985, Mayıs). Shakespeare 1929'da Yazarlarımızı Karşı Karşıya Getirdi. *Günümüzde Kitaplar*, (17), 23-25.
- Timurtaş, F. K. (1968). Sabri Esat Siyavuşgil. *Bilgi*, 22(257), 13-14.
- Toprak, Z. (2015, Eylül). Nâzım Hikmet'in "Putları Kırıyoruz" Kampanyası Ve Yeni Edebiyat. *Toplumsal Tarih*, (261), 34-42.
- Tuncer, H. (1998). *Yedi Meşaleciler*. (2. bs.). İzmir: Akademi Kitabevi.
- Tuncer, H. (2007). Şiirde Yeni Arayışlar: Yedi Meş'aleciler Toplaşması. *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi içinde* (Cilt 8, s. 337-346). Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.
- Türk, H. (2017). *Meşale: İnceleme-Tam Metin*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Türk, H. (2018). Sabri Esat Siyavuşgil. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sabri-esat-siyavusgil> [Erişim tarihi: 10.12.2022].
- Ulutürk, Y. (2011). *Meşale Dergisi (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- [Yalçın] H. S. (1929, 28 Nisan). Edebiyatımız Ne Halde?-Hüseyin Suat Bey Temaşadan Bahsediyor. *Akşam*, (3787), 1-2.
- Yazar, M. B. (1940, 24 Kanunuevvel). Edebiyatçılarımızı Tanıyalım: Sabri Esat Siyavuşgil. *Yedigün*, (407), 24.